

Hold

Fedezzük fel a Holdat!

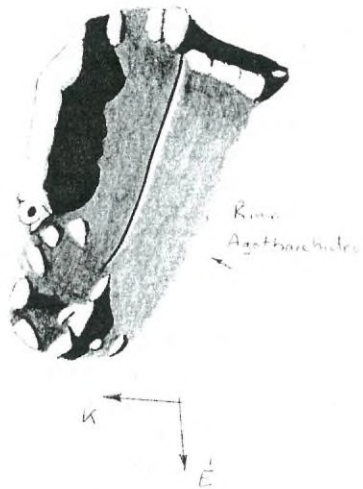
Rianások II.

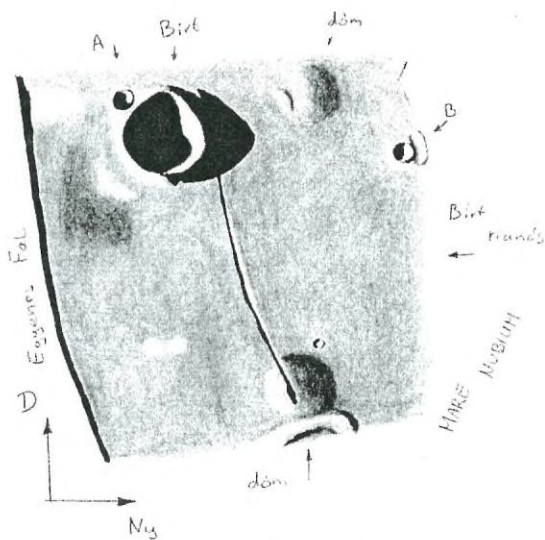
A Mare Nubium nyugati szélén található az impozáns megjelenésű, 61 km-es Bullialdus-kráter. Klasszikus holdkráter, azaz teraszos sáncfala és összetett felépítésű központi csúcsa van. Délről egy jókora kráter telepedett a külső falára (A jelű), és egy kissé távolabbra egy másik (B jelű), melyekkel a Bullialdus egy semmi mással össze nem téveszthető kráterhármast alkot.

A Bullialdusszal egy holdrajzi szélességen, de vagy 150 km-rel nyugatra húzódik az 50 km-es Agatharchides rianás. A Mare Nubiumot és a Mare Humorumot elválasztó, rendkívül lepusztult ősi vidéken a névadó romkrátertől kissé keletre fekszik a nem kevésbé lepusztult P jelű kráter. Ennek a kráternek a lábával feltöltött talaja ad otthont viszonylag kicsi, de mégis könnyen megfigyelhető rianásunknak.

Idén szeptember 8-án, a közepesenél valamivel rosszabb légkörnél kerítettem távcsővégre. A terminátor körülbelül 5°-kal haladta túl, így már szépen látszott a belsejében húzódó sötét árnyékcsik mellett a megvilágított nyugati rész is. A rianás környezete nagyon szép, mondhatni festői látványt nyújtott. Egyébként a Meteor 1991/7–8. számának címlapfotóján a kép legtetején még éppen kivehető a rianás (a képet Farkas Ernő készítette az Uránia 200/3020-as Heyde-refraktorával).

Ha már a Mare Nubiumban járunk, akkor „kötelező” megnéznünk a Rupes Recta és a Birt-kráter környékét! Ez az a hely a Holdon, ahol egy kis területen minden érdekes formáció megtalálható. Láthatunk itt krátert, vetődést, dómot és még egy rianást is. Ráadásul ez a rianás a legszebbek közé tartozik, amiket idáig láttam. Különlegessé az teszi, hogy átszel egy meglehetősen nagy dómot, melyet még egy 5 cm-es refraktorról is minden nehézség nélkül megpillanthatunk. Magát a rianást ugyan hiába keresgéljük egy ekkora műszerrel, de a látvány így sem okoz csalódást. Valamivel nagyobb műszerben viszont már feltűnik ez a szintén 50 km-es rianás, és nem is akárhogyan.

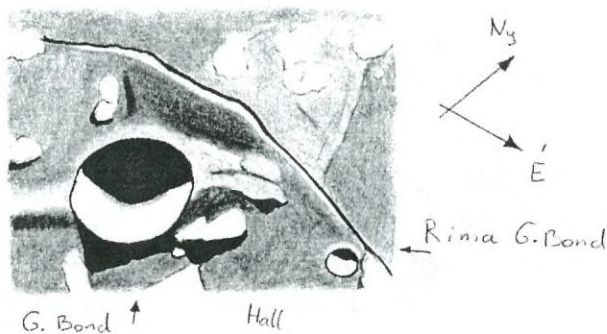

Jómagam idén június 10-én rajzoltam le ezt a vidéket 9 cm-es refraktorommal, 200-szoros nagyítás és rendkívül jó légköri nyugodtság mellett. A Rupes Rectával párhuzamosan, tehát nagyjából észak-déli irányban húzódó rianás igen könnyű prédának bizonyult. A rianás délről a Birtkráter által vetett hatalmas háromszög alakú árnyékban ért véget, míg északról éppen a dóm kellős közepén, ahol ráadásul egy kissé ki is széleseedett. Ez a látvány a megfigyelőben óhatatlanul azt a benyomást kelti, hogy a rianás a dómból ered. A rajz készítés-

sének időpontjában a terminátor itt is mintegy 5° -kal haladta túl „áldozatunkat”, ezért jól látszott a sötét árnyék és a megvilágított belső fal is. Hosszabb szemlélődés után még az is könnyen kivehető volt, hogy a rianás kissé egyenetlen, azaz hol szélesebb, hol keskenyebb. Igazából ellentétes holdfázisnál is fontos lenne rajzot készíteni – és persze nem csak erről – a rianásról!

Harmadik objektumunk az első kettőtől rendkívül messze, már a Hold északi féltékéjén található, a Lacus Somniorum keleti szélén, a hatalmas Posidonius-krátertől keletre. Egy meglehetősen jelentéktelen, körülbelül 20 km-es kráter kapta G. Bond, egy múlt századi amerikai csillagász nevét. Ettől a krátertől nyugatra húzódik a 150 km-es G. Bond-rianás, közelítőleg észak-déli irányban. A kráter és a rianás környéke nagyon részletgazdag, rengeteg kráterrel, falmaradvánnyal, ezért szinte lehetetlen pontos rajzot készíteni.

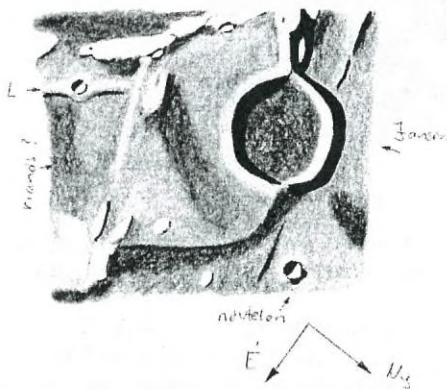
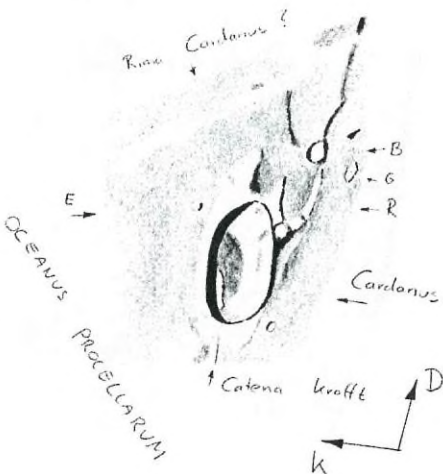

Tavaly május 3-án próbálkoztam a rianás és szűkebb környezete lerajzolásával, de csak mintegy 100 km-es szakaszt örökítettem meg. Amúgy a rianás könnyedén látszott a gyengébb ég ellenére is. A kráter közvetlen közelében kiszélesedett és kissé irányt változtatott. Ennél a rianásnál – csakúgy, mint az első kettőnél – jól kivehető volt a sötét árnyékcsonk kívül a megvilágított belső rész is. A fogyó Hold

colongitúdója az észlelés végére $129^{\circ}72'$ volt, ami azt jelenti, hogy a szép lassan közeledő terminátor még legalább 15° -ra tartózkodott.

A következő két rianással ugyancsak meggyűlt a bajom, ezért aztán nem is merem őket úgy elkönyvelni, mint amiket biztosan, minden kétséget kizáróan láttam. Sikeres megpillantásukhoz remek légköri nyugodtság, megfelelő megvilágítottság és a Cardanus-rianás esetében még erős nyugati libráció is szükségeltetik. Ha már a Cardanust említettem elsőként, érdemes pár szót ejteni a környékéről. Az Oceanus Procellarum nyugati felén ugyanazon a holdrajzi hosszúságon, de egymástól 60 km-re fekszik két nagyon hasonló kinézetű, 50 km átmérőjű kráter. A ferde rálátásnak köszönhetően alakjuk erősen elliptikus. Az északi a Krafft, a déli a Cardanus nevet viseli. Mindkét kráter elég idős lehet már, ugyanis sok apró kráterecske telepedett rájuk az évmilliók során. Kettejük között húzódik egy nagyon szép kráterlánc, ami nagyon hálás célpont a kisebb távcsövekkel dolgozó amatőrök számára. Egyébként ennek a kráterláncnak abszolút rianás kinézete van, ami nem is csoda, hiszen majdnem oldalról látunk rá. A Cardanustól délre, északkelet–délnyugat irányban húzódik az észlelőt és távcsövét egyaránt próbára tevő rianás.

Idén szeptember 9-én jó légköri viszonyok mellett „kerestem fel”, de a látvány nem volt meggyőző. Mivel a terminátor az észlelés időpontjában már 10° -kal nyugatra húzódott, abban reménykedtem, hogy világos csíkként esetleg megpillanthatom. Alapos odafigyeléssel sikerült is észrevennem valami hasonlót a megadott helyen, de a mai napig nem vagyok meggyőződve arról, hogy a rianást láttam. Elképzelhető, hogy csak egy fényesebb hegyhátat rajzoltam le jóhiszeműen, míg a rianás rejtve maradt.

szükség a rianás egyértelmű megpillantásához. Így is láttam, ha nehezen is, egy halvány fehér csíkot a rianás feltételezett helyén, de ezzel az eredménnyel még nem vagyok megelégedve. Talán majd egy másik alkalommal.

GÖRGEI ZOLTÁN